Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Е. ТАНЧЕВ
представено на 24 март 2020 година[1]

Дело C-249/19

JE
срещу
KF

(Преюдициално запитване, отправено от Tribunalul București (Окръжен съд Букурещ, Румъния)

„Преюдициално запитване — Регламент (ЕС) № 1259/2010 — Засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла — Определяне на приложимото право при развод и законна раздяла — Член 10 — Прилагане на правото на сезирания съд — Тълкуване на израза „не предвижда развод“ — Критерии за преценка — Ограничително или разширително тълкуване“

1. С преюдициалното си запитване Tribunalul București (Окръжен съд Букурещ, Румъния) иска тълкуване на член 10 от Регламент (ЕС) № 1259/2010[2] — разпоредба, която досега не е тълкувана от Съда[3]. Главното производство е образувано по спор между JE и KF относно определянето на приложимото към бракоразводното им дело право. Посоченият регламент — първият в историята на ЕС акт на международното частно право, приет в рамките на процедурата за „засилено сътрудничество“ — е описан в правната доктрина като пример за успех и крайъгълен камък на бъдещото семейно право на ЕС[4]. Румъния е една от 17-те държави членки, участващи в това засилено сътрудничество.

1 Език на оригиналния текст: английски.

2 Регламент на Съвета от 20 декември 2010 година относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла (ОВ L 343, 2010 г., стр. 10, наричан също така „Регламент „Рим III“).

3 В действителност от Съда е било поискано да се произнесе относно тази разпоредба в рамките на дела, по които е постановено определение от 12 май 2016 г., Sahyouni (C-281/15, EU:C:2016:343) и решение от 20 декември 2017 г., Sahyouni (C-372/16, EU:C:2017:988). В посоченото определение обаче Съдът приема, че не е компетентен да отговори на поставените въпроси, а по делото, по което е постановено решението, Съдът не е бил длъжен да тълкува тази разпоредба. Вж. също така бележка под линия 12 от настоящото заключение.

4 За повечето от участващите държави Регламентът води до най-малко две основни промени: въвеждане на автономията на страните, от една страна, и заместване на гражданството с обичайното местопребиваване, от друга страна, като основен критерий за привързване, който е релевантен, когато не е налице договорна клауза относно избора на право. Вж. Basedow, J. European Divorce Law: Comments on the Rome III Regulation. — In: *Verbeke*, A.-L., Scherpe, J. M., Declerck, C., Helms, T., and Senaeve, P., Confronting the Frontiers of Family and Succession Law — Liber Amicorum Walter Pintens. Intersentia 2012, p. 150.

I. Правна уредба

A. Правото на Европейския съюз

1. Регламент (ЕО) № 2201/2003

2. Както предвижда член 3, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕО) № 2201/2003[5]:

„Компетентни да разглеждат дела, свързани с развод, законна раздяла на съпрузите и унищожаване на брака, са съдилищата на държавата членка:

[…]

б) чиито граждани са двамата съпрузи, или ако се отнася до Обединеното кралство или Ирландия, където те имат „domicile“.

2. Регламент (ЕС) № 1259/2010

3. Член 5 („Избор на приложимо право от страните“) от Регламент № 1259/2010[6] предвижда:

„1. Съпрузите могат да се договорят да определят приложимото право при развод и законна раздяла, при условие че то е едно от следните:

а) правото на държавата, в която съпрузите имат обичайно местопребиваване към момента на сключване на споразумението, или

б) правото на държавата на последното обичайно местопребиваване на съпрузите, доколкото единият от тях все още пребивава там към момента на сключване на споразумението, или

в) правото на държавата, чийто гражданин е един от съпрузите към момента на сключване на споразумението, или

г) правото на сезирания съд.

2. Без да се засяга параграф 3, споразумението за определяне на приложимото право може да бъде сключено и изменяно по всяко време, но не по-късно от момента на сезиране на съда.

3. Ако правото на сезирания съд предвижда това, съпрузите могат също да определят приложимото право пред съда в хода на съдебното производство. В такъв случай споразумението се отбелязва в протокола съгласно правото на сезирания съд“.

5 Регламент на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 (ОВ L 338, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 183, наричан също „Регламент „Брюксел IIa“).

6 Регламент на Съвета от 20 декември 2010 година относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла (ОВ L 343, 2010 г., стр. 10).

4. Член 8 („Приложимо право при липса на избор от страните“) от този регламент гласи следното:

„При липса на избор по смисъла на член 5 разводът и законната раздяла се уреждат от:

а) правото на държавата на обичайно местопребиваване на съпрузите към момента на сезиране на съда; или, ако не е изпълнено това,

б) правото на държавата на последно обичайно местопребиваване на съпрузите, при условие че това пребиваване е приключило не повече от една година преди сезирането на съда, и ако единият от съпрузите все още живее в тази държава към момента на сезиране на съда; или, ако не е изпълнено това,

в) правото на държавата, чиито граждани са съпрузите към момента на сезиране на съда; или, ако не е изпълнено това,

г) правото на държавата на сезирания съд“.

5. Член 10 („Прилагане на правото на сезирания съд“) от посочения регламент предвижда:

„Когато приложимото право по силата на член 5 или член 8 не предвижда развод или не осигурява на единия от съпрузите, поради неговия пол, равни права на достъп до развод или до законна раздяла, се прилага правото на сезирания съд“.

6. Член 12 („Обществен ред“) от посочения регламент гласи следното:

„Прилагането на разпоредба на правото, определено като приложимо по силата на настоящия регламент, може да бъде отказано, само ако това прилагане е явно несъвместимо с обществения ред в държавата на сезирания съд“.

Б. Румънското право

7. Съгласно член 2600, параграфи 2 и 3 от румънския граждански кодекс:

„2) Когато така определеното чуждо право не допуска развод или допуска развод само при изключително ограничителни условия, се прилага румънското право, ако към датата на молбата за развод единият от съпрузите е румънски гражданин или има обичайно местопребиваване в Румъния.

3) Параграф 2 се прилага и когато разводът се урежда от избраното от съпрузите право“.

II. Обстоятелствата в основата на спора по главното производство и преюдициалният въпрос

8. JE и KF сключват брак в Яш, Румъния, на 2 септември 2001 г. и на 23 юни 2005 г. във Верона, Италия, им се ражда дете.

9. На 13 октомври 2016 г. JE сезира Judecătoria Iași (Районен съд Яш, Румъния) с иск за развод срещу KF.

10. С решение по гражданско дело от 31 май 2017 г. посоченият съд приема, че компетентен да се произнесе по спора е не той, а Judecătoria Sectorului 5 București (Районен съд, Пети район, Букурещ, Румъния), където делото постъпва на 9 август 2017 г.

11. С решение по гражданско дело от 20 февруари 2018 г. посоченият съд установява общата компетентност на румънските съдилища по отношение на въпросното бракоразводно производство в съответствие с член 3, параграф 1, буква б) от Регламент № 2201/2003. Освен това той установява, че приложимо към спора е италианското право по силата на член 8, буква а) от Регламент № 1259/2010, тъй като към момента на сезиране на съда с иска за развод страните са имали обичайно местопребиваване в Италия (страните са пребивавали в Италия значителен период от време).

12. В тази връзка Judecătoria Sectorului 5 București (Районен съд, Пети район, Букурещ) отбелязва, че съгласно италианското право иск за развод като предявения от JE е допустим само ако е имало законна раздяла на съпрузите, установена или разпоредена от съд, и от законната раздяла до момента, в който съдът е бил сезиран с иска за развод, са изминали най-малко три години.

13. Тъй като не е доказано, че със съдебен акт е постановена законна раздяла на страните, и тъй като румънското право не предвижда производство за законна раздяла, горепосоченият съд приема, че това производство трябва да се проведе пред италианските съдилища и съответно всяко искане в този смисъл, предявено пред румънските съдилища, е недопустимо.

14. JE обжалва това решение пред запитващата юрисдикция, като изтъква, че районният съд е трябвало да приложи член 2600, параграф 2 от румънския граждански кодекс, който „транспонира в румънското право член 10 от Регламент № 1259/2010“.

15. JE се позовава и на член 12 от Регламент № 1259/2010, като твърди, че прилагането на италианското право е явно несъвместимо с обществения ред на компетентния съд, поради което трябва да се изключи прилагането на чуждото право, което иначе е приложимо към бракоразводното производство, и вместо него да се приложи румънското право.

16. При тези обстоятелства Tribunalul București (Окръжен съд Букурещ) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„За целите на тълкуването на член 10 от Регламент № 1259/2010, съгласно който „[к]огато приложимото право по силата на член 5 или член 8 не предвижда развод или не осигурява на единия от съпрузите, поради неговия пол, равни права на достъп до развод или до законна раздяла, се прилага правото на сезирания съд“, как трябва да се тълкува изразът „приложимото право по силата на член 5 или член 8 не предвижда развод“ — ограничително и буквално, в смисъл че се отнася само за случаите, в които приложимото чуждо право не предвижда развод под никаква форма, или разширително, в смисъл че обхваща и случаите, в които приложимото чуждо право допуска развод, но при изключително ограничителни условия, включващи предхождащо развода задължително производство за законна раздяла, за каквото правото на сезирания съд не съдържа еквивалентни процесуални разпоредби?“.

17. Румънското, германското и португалското правителство, както и Европейската комисия представят писмени становища пред Съда. Устна фаза на производството не се провежда, тъй като страните не представят искане в този смисъл.

III. Анализ

A. Отговорът на преюдициалния въпрос

18. Важно е да се отбележи, че всички встъпили в настоящото производство страни изтъкват, че член 10 от Регламент № 1259/2010 трябва да се тълкува *стриктно*, в смисъл че съдържащият се в него израз „[к]огато приложимото право по силата на член 5 или член 8 не предвижда развод“ се отнася само до случаите, при които приложимото чуждо право не предвижда развод под никаква форма, т.е. че в него изобщо не съществува институтът на развода.

19. В настоящото заключение стигам до извода, че това тълкуване очевидно е правилно.

20. Член 10 от Регламент № 1259/2010 изключва прилагането на определеното в съответствие с член 5 или член 8 от посочения регламент право в случаите, в които по-конкретно това право не предвижда развод (първа хипотеза по член 10, наричан по-нататък „разглежданата разпоредба“). Тази хипотеза е малко вероятно да бъде често изтъквана на практика, тъй като е предназначена да осигури средство за защита в редките случаи, в които националното право не урежда развода (в рамките на Съюза Малта последна от държавите членки въвежда правна уредба относно развода, след референдум, проведен през 2011 г.[7]). На практика в днешно време всички държави имат бракоразводни закони, с изключение на Филипините и Ватикана, където се разрешава единствено унищожаване на брака. Член 10 гарантира правото на развод и следва да се изтъкне, че подобни разпоредби (които по равностоен начин признават правото на развод като вид минимален стандарт) съществуват и в националното стълкновително право, като въпросната разпоредба е вдъхновена от тях[8].

21. Въпросът на запитващата юрисдикция произтича от факта, че по силата на член 8, буква а) от Регламент № 1259/2010 приложимо към случая в главното производство е италианското право. Съгласно италианското право развод може да се иска само когато преди това съдът е установил или разпоредил законна раздяла, докато правото на сезирания съд (т.е. румънското право) не предвижда такова производство.

22. Във връзка с посоченото в точка 14 от настоящото заключение бих искал да подчертая, че Регламент № 1259/2010 е пряко приложим и не изисква транспониране или равностойна разпоредба в националното право. Поради това с цел да определят приложимото право към иск за развод като разглеждания в главното производство румънските съдилища могат да приложат единствено Регламент № 1259/2010 и в тази връзка запитващата юрисдикция не следва да се позовава на румънския граждански кодекс[9], тъй като той не е релевантен в случая.

23. Запитващата юрисдикция отбелязва, че съгласно националната съдебна практика в случай като разглеждания, при който румънските съдилища са сезирани с иск за законна раздяла или с иск за развод, който не е предшестван от законна раздяла, установена или разпоредена в съответствие с италианското право, румънските съдилища отхвърлят такива искове съответно като: а) недопустими (тъй като в румънското право не се предвижда производство за законна

7 Член 66 B от Гражданския кодекс е въведен със Закона за изменение на Гражданския кодекс, *Government Gazette of Malta*, бр. 18784 от 29 юли 2011 г.

8 Вж. например за Испания: член 107, параграф 2, второ изречение, буква c) от Código Civil; за Германия: член 17, параграф 1, второ изречение от Закона за въвеждане на Bürgerliches Gesetzbuch (BGB); за Италия: член 31, параграф 2 от Закон № 218 от 31.5.1995 г. — Riforma del sistema italiano di diritto internazionale privato; за Белгия: член 55, параграф 3 от Кодекса на международното частно право от 2004 г. Вж. *Lein*, E. — In: *Calliess*, G.-P., Rome Regulations: Commentary. Second Edition, Kluwer 2015, 916, *Pereira*, P. Rome III: la compétence juridictionnelle et la loi applicable en matière matrimoniale. RMCUE, 2007, p. 394 и *Basedow*, J., op. cit., p. 148.

9 Както споменава запитващата юрисдикция в точка 15 от акта за преюдициално запитване (в раздела, озаглавен „Приложими по делото национални разпоредби“).

раздяла); б) преждевременно предявени (поради факта, че е предявен иск за развод пряко пред румънските съдилища, без преди това да е била разпоредена законна раздяла от италианските съдилища); или в) неоснователни, както е в настоящия случай (въз основа на комбинация от тези две основания [10]).

24. С други думи, запитващата юрисдикция обяснява, че процесуални пречки (произтичащи от липсата на производство за законна раздяла в румънското законодателство) са довели в тези случаи до процедурни решения, които не са позволили тези искове да бъдат разгледани по същество.

25. Както ще обясня по-нататък, на поставения от запитващата юрисдикция въпрос трябва да се отговори в смисъл, че първата хипотеза по член 10 от Регламент № 1259/2010 следва да се тълкува стриктно.

1. Текст и структура на разглежданата разпоредба

26. Текстът на член 10, първа хипотеза от Регламент № 1259/2010 е ясен. Правото на сезирания съд се прилага само „[к]огато приложимото право по силата на член 5 или член 8 не предвижда развод“ (т.е. когато сключила брак двойка няма възможност за развод). Нищо не сочи, че тази хипотеза би се прилагала и когато приложимото чуждо право допуска развод, но го обвързва с ограничителни условия (например предшестваща законна раздяла).

27. Следователно изразът „не предвижда развод“ не може да означава, че приложимото право „предвижда развод при определени (материалноправни или процесуалноправни) условия“.

28. В действителност, както отбелязва Комисията, въпреки че всички държави членки разполагат със свои правила в областта на развода, условията се различават в отделните държави членки и самият факт, че приложимото право е по-ограничително (отколкото правото на сезирания съд), очевидно не означава, че то „не предвижда развод“, доколкото ако са изпълнени съответните условия, развод може да бъде постановен.

29. От това следва, че текстът на член 10, първа хипотеза от Регламент № 1259/2010 се отнася единствено до случаите, в които приложимото чуждо право не признава развода като правен институт [11].

30. Това се потвърждава от съображение 24 от посочения регламент [12], което гласи, че правото на сезирания съд следва да се прилага само когато приложимото право „не предвижда развод“. И тук също нищо не сочи, че с оглед на посоченото съображение член 10 обхваща и случаи, в които се допуска развод, но при определени ограничителни условия.

31. Първата хипотеза по член 10 от Регламент № 1259/2010 произтича от универсалното прилагане на стълкновителните норми на Съюза в областта на развода и законната раздяла в съответствие с член 4 от същия регламент: „[п]равото, определено с настоящия регламент, се прилага дори когато не е право на участваща държава членка“. Тази разпоредба изхожда от това, че „възможността за развод“ е общ и позитивен аспект на стълкновителните норми на

10 Съображенията на районния съд се отнасят както до факта, че няма предхождаща законна раздяла на страните по силата на съдебно определение, така и до факта, че такава раздяла е недопустима, тъй като румънското законодателство не предвижда производство за законна раздяла. Вж. точки 14 и 26 от акта за преюдициално запитване.

11 Това тълкуване е широко застъпено в правната доктрина. Всъщност изобщо не съм попадал на правна литература, в която се подкрепя обратното тълкуване. Вж. например *Helms*, T. — In: Rauscher, T. Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht: EuZPR/EuIPR — Kommentar. vol. V, 4. ed., ottoschmidt 2016, p. 885. По-нататък в настоящото заключение цитирам допълнителна правна литература.

12 По отношение на текста на това съображение на различните езици, вж. заключението на генералния адвокат Saugmandsgaard Øe по дело Sahyouni (C-372/16, EU:C:2017:686, т. 76 и 77) и *Lein*, E., op. cit., p. 920.

Съюза в областта на развода и законната раздяла, in concreto на международното семейно право. Favor divortii в Регламент № 1259/2010 се подсилва от принципа на автономия на страните и принципа на най-тясната връзка. Тези норми на Съюза изискват, така да се каже, „ефективно и неотменимо основно право на развод“ [13].

32. Моето тълкуване на член 10 от Регламент № 1259/2010 се подкрепя от правната доктрина, според която тази разпоредба се отнася до случая, в който приложимото право по силата на член 5 или член 8 от посочения регламент *изобщо не признава развода като правен институт* и в който разводът просто би бил невъзможен. *Следователно тази разпоредба не се отнася до случая, в който бракът не може да бъде прекратен поради неизпълнение на определени предварителни условия: например когато приложимото право предвижда ограничения във връзка с развода, като например изискване за (по-)дълъг период на раздяла. Прилагането на член 10 би било недопустимо и ако законодателството на дадена държава предвижда неприемливо строги условия за развод* [14].

33. Когато приложимото право, определено по силата на член 5 или член 8 от Регламент № 1259/2010, „не предвижда развод“, първата хипотеза по член 10 от този регламент отстранява тази празнота, като посочва за приложим lex fori. Като пример и за разлика от настоящия случай, ако към производство за развод пред запитващата юрисдикция се прилагаше филипинското право (което предвижда само законна раздяла, но не и развод), тази юрисдикция щеше да може да прибегне до румънското право, за да постанови развода [15].

34. Съгласен съм с гледището на германското правителство, че прочитът на горепосочените разпоредби във връзка с други разпоредби от Регламент № 1259/2010 подсилва тълкуването на първата хипотеза по член 10 от този регламент като ирелевантна, когато приложимото чуждо право позволява развод при задължителна предшестваща законна раздяла.

35. Видно от член 1, параграф 1 от него, Регламент № 1259/2010 се прилага към развода *и* към законната раздяла. Когато отделните разпоредби на този регламент се прилагат (и) към законната раздяла, това е посочено изрично в текста на съответните членове [16].

36. В този смисъл Регламент № 1259/2010 не измества законната раздяла на втори план. Ако първата хипотеза по член 10 от посочения регламент се отнася и до случаи, в които разводът е разрешен, но след законна раздяла, тогава трябва да се допусне, че законодателят на Съюза е щял изрично да приеме законодателни разпоредби в този смисъл.

37. В настоящия случай в качеството си на приложимо право италианското право не забранява развода, а просто го обвързва с определени изисквания, които италианската държава е компетентна да определи в своето материално семейно право. Ето защо в настоящия случай приложимото право следва да се определи в съответствие с член 5 или 8, а не в съответствие с член 10 от Регламент № 1259/2010.

13 ‘Ein wirksames und unverzichtbares Grundrecht auf Scheidung’ (вж. *Gruber*, U. P. Scheidung auf Europäisch — die Rom III-Verordnung. IPRax 2012, p. 391, и *De Maizière*, N. Das Europäische Scheidungskollisionsrecht nach der Rom III-Verordnung. Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft 2017, p. 244).

14 *Tolani*, M. — In: *Althammer*, C. Brussels IIa [and] Rome III. Beck 2019, p. 360.

15 Вж. *Lein*, E., op. cit., p. 919. За други примери вж. *Henrich*, D. Zur Parteiautonomie im Europäisierten Internationalen Familienrecht. — In: *Verbeke*, A.-L., Scherpe, J. M., Declerck, C., Helms, T., and Senaeve, P., op. cit., p. 707.

16 Вж. например втората хипотеза по член 10 от Регламент № 1259/2010, отнасяща се до случаи, когато приложимото право: „не осигурява на единия от съпрузите, поради неговия пол, равни права на достъп до развод или до *законна раздяла*“ (курсивът е мой).

2. Систематично или контекстуално тълкуване на разглежданата разпоредба

38. Считам (подобно на португалското правителство), че е уместно да се направи препратка и към член 13 и съображение 26 от Регламент № 1259/2010. Те също не дават основание изразът „не предвижда развод“ да се тълкува в смисъл, че приложимото чуждо право обвързва развода с определени условия, а подкрепят тълкуване на разглежданата разпоредба в смисъл, че приложимото право изобщо не предвижда развод.

39. Член 13 от Регламент № 1259/2010 предвижда, че нищо в посочения регламент не задължава съдилищата на участваща държава членка, чието право не предвижда развод, да постановяват развод. Считам (подобно на Комисията), че тази разпоредба има само декларативна, а не нормативна стойност. Нейната релевантност в настоящия случай се дължи на израза „не предвижда развод“, който възпроизвежда текста на член 10.

40. Член 13 се разяснява в съображение 26 от Регламент № 1259/2010. То гласи, че „[к]огато в настоящия регламент се посочва, че правото на участващата държава членка, в която е сезираният съд, не предвижда развод, това следва да се тълкува в смисъл, че в правото на съответната държава членка изобщо не съществува правният институт „развод“.

41. Съображение 26 дава ясно обяснение, което надхвърля конкретния контекст на член 13, относно тълкуването на израза „не предвижда развод“. Обяснението в това съображение важи и за член 10, в който е употребен същият израз.

42. Всъщност в правната доктрина се изтъква, че макар съображение 26 да се отнася до член 13 от Регламент № 1259/2010, член 10 става по-ясен, ако се тълкува във връзка с посоченото съображение. От съображение 26 следва, че ако разводът съществува като концепция в приложимото право, но не е достъпен за съпрузите в конкретните обстоятелства на тяхната връзка, то член 10 не се прилага и спорът може да се разгледа само в съответствие с член 12 от посочения регламент [17].

43. Следователно член 10 не се отнася до случаи, при които бракът не може да бъде разтрогнат поради неспазване на определени изисквания, например поради липсата на ограничителни предпоставки (като например по-дълъг период на раздяла, изискван съгласно приложимия бракоразводен закон). Освен това член 10 не се прилага, когато правото на държавата предвижда неоправдано строги условия за развод [18]. Като се има предвид, че институтът на развода съществува в италианското право, член 10 не може да бъде приложен в настоящия случай.

3. Историческо тълкуване на разглежданата разпоредба

44. При историческото тълкуване съответната разпоредба се тълкува с оглед на нейната история, като се отчитат различните етапи, довели до приемането ѝ.

17 *Lein*, E., op. cit., p. 920. Вж. също *Helms*, T., op. cit., p. 885 (в бележка под линия 19 от посочения труд се съдържат препратки към друга правна литература, в която се застъпва тази гледна точка). Вж. също *Gruber*, U. P., op. cit., p. 390.

18 *Tolani*, M. — In: *Althammer*, C. Brüssel IIa [und] Rom III: Kommentar. Beck 2014, p. 362.

45. Първоначалното предложение за регламент за изменение на Регламент № 2201/2003[19] не съдържа разпоредба, сравнима с настоящия член 10 от Регламент № 1259/2010. В хода на последвалите преговори няколко държави членки застъпват гледната точка, че разводът е право, което трябва да бъде гарантирано във вътрешния им правен ред[20]. Тъй като не е постигнато съгласие по това предложение, през 2010 г. Комисията в крайна сметка приема предложението за регламент на Съвета относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла[21].

46. Текстът на бъдещия член 10 фигурира първо в предложението на Комисията от 2010 г. като проект на член 5 и съдържанието му остава непроменено в законодателния процес. Посочената в преамбюла причина за въвеждането му е стремежът да се избегне дискриминация. Съображение 20 от предложението съдържа същия текст като настоящото съображение 24, но не включва никакви препратки към клаузата за обществен ред[22].

47. Историческото тълкуване също потвърждава стриктното тълкуване на разглежданата разпоредба, което защитавам в настоящото заключение. Всъщност първата хипотеза по член 10 е въведена преди всичко с оглед на малтийското право (доколкото към момента на изготвяне на регламента в малтийското право не се е предвиждала възможност за развод[23]).

48. Както отбелязва португалското правителство, разглежданата разпоредба е израз на принципа на favor divortii, в смисъл че забранява прилагането на материално право, което не позволява развод, дори когато съпрузите са избрали това право по взаимно съгласие.

49. Освен това нито в *подготвителните документи*, нито в съображение 24 от посочения регламент се съдържа указание, че член 10 следва да се прилага и когато чуждото право в действителност предвижда развод, но го обвързва с ограничителни условия.

50. Напротив, както е посочено в точка 40 от настоящото заключение и както подчертава Комисията, законодателят на Съюза е изяснил в съображение 26 от посочения регламент, че изразът „не предвижда развод“, употребен в член 13 и в член 10, следва да се тълкува в контекста на член 10 в смисъл, че правото на сезирания съд се прилага, когато в приложимото право не предвижда института на развода.

4. Духът и целта на разглежданата разпоредба

51. Споделям мнението на германското и румънското правителство, че стриктното тълкуване на първата хипотеза по член 10 от Регламент № 1259/2010 се налага по-специално поради дерогационното естество на тази разпоредба (чрез която се дерогират правилата, предвидени в членове 5 и 8 от посочения регламент), както и поради съображения 24 и 26 от Регламента.

52. Следователно член 10 не оставя никаква свобода на преценка на компетентния съд и му представя проста и обективна алтернатива: приложимото право или предвижда института на развода, или не го предвижда.

53. Това тълкуване се потвърждава от целите на Регламент № 1259/2010, които са изразени ясно в съображения 9 и 29 от него.

19 COM(2006) 399 окончателен.

20 Вж. документ на Съвета № 8364/07 (Presse 77), стр. 11 от текста на немски език.

21 COM(2010) 105/2 окончателен.

22 Вж. *Lein*, E., op. cit., p. 919.

23 За същото тълкуване вж. *Helms*, T., op. cit., p. 885.

54. Те имат за цел да хармонизират стълкновителните норми в областта на развода и законната раздяла, за да се укрепи правната сигурност (членове 5 и 8 от Регламент № 1259/2010 ясно определят кое е приложимото право при развод или законна раздяла), предвидимостта и гъвкавостта, като същевременно се избягва рискът от forum shopping (търсене на най-благоприятната юрисдикция сред държавите членки) и следователно имат за цел да улеснят свободното движение на хора вътре в Съюза. Предвидимостта на приложимото законодателство на участващите държави членки също така може да е начин да се ограничи явлението forum shopping, улеснявано от широкия избор на варианти, предвидени в член 3 от Регламент № 2201/2003.

55. Важно е да се подчертае, както прави Комисията, че с приемането на общи правила в областта на стълкновителните норми участващите държави членки са се съгласили с принципа, че техните съдилища могат в действителност да се окажат задължени да прилагат чуждо право въпреки евентуалните различия между него и тяхното национално право, както и че единствените изключения от този принцип са предвидените в членове 10, 12 и 13 от Регламент № 1259/2010. Поради това предвидената в член 10 от посочения регламент възможност за прилагане на правото на сезирания съд представлява *изключение* от този принцип, което като такова трябва да се тълкува стриктно [24].

56. В противовес на това, разширителното тълкуване на разглежданата разпоредба, посочено в преюдициалния въпрос, би попречило на (предвидената в член 5 от Регламента) автономия на съпрузите в областта на развода и законната раздяла и би възпрепятствало прилагането (по силата на член 8 от Регламента, при липса на избор от страните) на най-тясно свързаното със съпрузите право.

57. Разширителното тълкуване би било в противоречие и с целта на Регламента да се осигури правна сигурност за гражданите и също така би могло да насърчи явлението forum shopping, доколкото страната, която иска развод, би могла да предяви иск пред съдилищата на държава членка, в която законът предвижда не толкова ограничителни условия за постановяването на развод. В действителност такова тълкуване би застрашило и постигането на целта за предвидимост, заложена в посочения регламент, тъй като би изисквало индивидуален анализ на условията, при които може да се допусне развод в съответствие с приложимото право, и субективна преценка доколко тези условия могат да се окачествят като ограничителни.

58. Освен това, както отбелязва германското правителство, допускането на развод само при определени условия по принцип представлява по-скоро правило, отколкото изключение, и в настоящия случай предвидените в италианското право условия според мен не са ограничителни до такава степен, че да правят развода практически невъзможен.

Б. Последици от отговора на преюдициалния въпрос

59. С оглед на: i) обстоятелството, че в преюдициалния си въпрос запитващата юрисдикция посочва затруднението, че в румънското право законната раздяла не съществува като концепция и следователно че това право не съдържа процесуални разпоредби, приложими към такива процедури, ii) подхода на румънските съдилища, споменат в точка 23 от настоящото заключение, и iii) това да се даде пълен и полезен отговор на запитващата юрисдикция, според мен е необходимо Съдът да даде указания и относно последиците от предложения отговор на преюдициалния въпрос.

24 Вж. например решение от 6 юни 2019 г., Weil (C-361/18, EU:C:2019:473, т. 43).

60. Според мен, „за да се даде подходящ [и полезен] отговор на националния съд за целите на прилагането на правото [на Съюза] по спора, с който е сезиран“ [25], е необходимо да се разгледа въпросът до каква степен запитващата юрисдикция трябва да приложи италианското бракоразводно право, ако то изисква задължителна законна раздяла — производство, по отношение на което в румънското право не съществува равностойна разпоредба или мярка.

61. В действителност Съдът трябва да предостави на националната юрисдикция „всички насоки за тълкуване, които могат да бъдат полезни за решаване на делото, с което е сезирана, независимо дали тя е посочила съответните разпоредби във въпросите си“ [26].

62. На първо място, съгласно глава II, раздел 1 от Регламент № 2201/2003, когато съд на държава членка е сезиран с иск за развод, той не може да обяви, че не е компетентен (за разлика от съд, сезиран във връзка с родителската отговорност, който разполага с дискреционно правомощие да се обърне към съдилищата на друга държава членка съгласно член 15 от посочения регламент) и е длъжен да се произнесе по иска за развод.

63. Съгласен съм с гледището на германското правителство, че държавите членки, участващи в засиленото сътрудничество, което се осъществява чрез Регламент № 1259/2010, трябва да гарантират, че техните съдилища могат да постановяват както развод, така и законна раздяла. Затова, вместо да считат, че законната раздяла трябва първо да бъде установена или разпоредена от италианските съдилища, според мен румънските съдилища следва по-скоро да допуснат такова производство и да приложат по аналогия националните процесуални норми относно развода или дори да адаптират чуждите (италианските) процесуални норми относно законната раздяла (във връзка с националните румънски правила). В противен случай разпоредбите на Регламент № 1259/2010 биха били частично лишени от действие.

64. От една страна, законната раздяла представлява ключов елемент от Регламент № 1259/2010, и от друга страна, няма нищо необичайно в това даден съд бъде сезиран да постанови решение за законна раздяла в съответствие с приложимото право по силата на този регламент. От това следва, че запитващата юрисдикция не може да отказва да се произнесе по иска в главното производство на основание член 12 от посочения регламент (който се прилага само в изключителни случаи [27]) с мотива, че националното право не предвижда законна раздяла или процесуални правила във връзка със законната раздяла.

65. Като конкретно решение в настоящия случай Комисията предлага сезираният съд да приложи материалноправните условия, предвидени в приложимото право, и да не прилага евентуалните процесуални условия, предвидени в това право, когато процесуалното право на сезирания съд не позволява изпълнението на тези процесуални условия. Така, ако в конкретния случай са изпълнени материалноправните условия, които позволяват да се разпореди законна раздяла, сезираният съд може да преодолее факта, че самият той не може да издаде такова разпореждане, като пренебрегне предвиденото в чуждото право процесуално условие.

66. Съгласен съм с това. Според мен подобно решение би било балансирано и би съответствало на имплицитната воля на законодателя на Съюза. От една страна, то не би насърчило неоправдано явлението forum shopping, тъй като би изисквало да бъдат изпълнени материалноправните условия на приложимото право. Ищецът не би бил в състояние да заобиколи тези условия, като сезира друг съд съгласно изключително свободните правила на Регламент № 2201/2003 и като поиска да се приложи собственото му право (тези условия могат да бъдат доста лесно заобиколени, ако страните се споразумеят относно избора на приложимо право).

25 Решение от 28 юни 1978 г., Simmenthal (70/77, EU:C:1978:139, т. 57).

26 Решение от 29 септември 2016 г., Essent Belgium (C-492/14, EU:C:2016:732, т. 43).

27 Вж. съображение 25 от Регламент № 1259/2010.

67. От друга страна, това решение би било в съответствие с основния принцип във връзка със стълкновителните норми, съгласно който процесуалните въпроси се уреждат от правото на сезирания съд. Този принцип намира отражение в принципа на правото на Съюза, че освен ако е предвидено друго, процедурите важат за сезираните с даден случай съдебни и други органи, при спазване на принципите на равностойност и ефективност [28].

68. Всъщност в редица неотдавнашни правни актове законодателят на Съюза е бил изправен пред въпроса какъв е най-добрият начин да се гарантира спазването на материалното *приложимо право* в *държавата на сезирания съд*, дори когато в правото на тази държава няма равностойна (материалноправна) фигура. Тези актове предвиждат определени механизми за адаптиране на националното материално и процесуално право, така че да се гарантира постигането на правилен съгласно приложимото право резултат. Например може да се посочат правилата относно приложимото право, съдържащи се в Регламент (ЕС) № 650/2012 [29], що се отнася до адаптирането на вещни права (член 31) и до назначаването и правомощията на управител на наследствено имущество в някои случаи (член 29), както и в Регламент (ЕС) 2016/1103 [30] и Регламент (ЕС) 2016/1104 [31], що се отнася до адаптирането на вещни права (член 29).

69. Регламент № 1259/2010 не предвижда конкретно такова адаптиране, но и не го забранява изрично.

IV. Заключение

70. Поради изложените съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалния въпрос, отправен от Tribunalul București (Окръжен съд Букурещ, Румъния), както следва:

„За целите на тълкуването на член 10 от Регламент (ЕС) № 1259/2010 на Съвета от 20 декември 2010 година относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла, изразът „когато приложимото право по силата на член 5 или член 8 не предвижда развод“ се прилага само когато приложимото чуждо право не предвижда никаква форма на развод; с други думи, когато това право *не признава института на развода*.

Когато обаче приложимото право съдържа процесуално условие, което сезираният съд не е в състояние да приложи поради ограниченията, наложени от собственото му процесуално право, посоченият съд може да пренебрегне това условие, ако в разглеждания от него случай са изпълнени условията, предвидени в материалните норми на lex causae.

В настоящия случай сезираният съд не е длъжен в отделно производство да признае законната раздяла на страните в продължение на три години преди развода. Той трябва обаче да потвърди в решението си по бракоразводното дело, че условието за законна раздяла е било изпълнено. За да установи, че това условие е спазено, сезираният съд трябва, доколкото е необходимо, да адаптира процесуалното си право“.

28 Вж. решение от 7 юни 2007 г., Van de Weerd и др. (C-222/05—C-225/05, EU:C:2007:318, и по-конкретно т. 28).

29 Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство (ОВ L 201, 2012 г., стр. 107).

30 Регламент на Съвета от 24 юни 2016 година за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения по въпроси, свързани с имуществения режим между съпрузи (ОВ L 183, 2016 г., стр. 1).

31 Регламент на Съвета от 24 юни 2016 година за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения в областта на имуществените последици на регистрираните партньорства (ОВ L 183, 2016 г., стр. 30).